

Ligtale over Cancelliraad Niels Benzon til Haunø.

Ved Gustav Ludvig Wad.

Efterfølgende Ligtale, der her meddeles med enkelte Forkortelser, findes i Manuscript uden nogen Forfatter-Angivelse i Kgl. Bibliothek, Gl. Kgl. Samling Fol. Nr. 1076. Et latinsk Universitetsprogram over Benzon haves ogsaa.

Den velædle og velbyrdige nu hos Gud salige Mand *Niels Benzon* til Haunø, Hans Kongl. Majestæts Cancelliraad og Secreterer i det danske Cancelli, er født af christelige, ærlige og fornemme Forældre i Aalborg i Nørre Jylland Anno 1684 den 14. September efter gammel Stil. Hans Fader var den ædle og velbyrdige Mand *Peder Benzon* til Haunø, Hans Kongl. Majestæts Cancelliraad; hans Moder var den ædle og velbyrdige Frue, Fru *Drude Foss*; hans Faders Forældre var den ædle, højfornemme og meget erfarne Mand, Doctor *Niels Benzon*, som var Ridder af St. Marco og Medicus i Aalborg, og den ædle og gudfrygtige Matrone *Metta, Nicolai Jacobæi*, Borgermester i Randers, hans Dotter. Hans Moder, Fru *Drude Foss*, var den velædle og højærværdige Mands Doctor *Matthiis Fossis*, Episcopi Aalburgensis, og *Botildæ Brochmanniæ* anden Dotter; hvilken *Botilda Brochman* var Doctor *Hans Brochmans*, Theologiæ Professoris fra Kjobenhavns Universitet, og *Drude Finches* ældste Dotter.

Strax efter at han var født til Verden er, han bleven opfret sin Frelsere Christo i Daaben og ved den meget ærværdige, hæderlige og fornemme, høj lærde Mand, Magister *Peder Reenberg*, Sognepræst til St. Budolphi Kirke i Aalborg i den christen Menighed indlemmet og efter sin sal. Farfader i Daaben kaldet *Niels*.

Hans salige Moder, Fru *Drude Foss*, levede ikke over 24 Timer, efterat hun havde født denne sin Søn¹⁾; og som hans sal. Fader paa nogle Aars Tid forblev udi sin Enkestand bosiddende udi

¹⁾ Hun døde, efter *Bircherods Dagbøger*, den 16. September 1684.

Aalborg, forblev han der hos hannem under sin Farmoders Opsyn og Direction, indtil saa længe, at Gud og bortkaldede hende, og at hans Fader indlod sig i et nyt Ægteskab med den højædle og velbyrdige, nu salige Frue, Fru *Margrethe Rantzow*, som var *Frantz Rantzows* og Fru *Helle Urnes* Dotter, født af samme Fader, som de tvende berømmelige Krigshelte, Hr. Johan Rantzow og Hr. Jørgen Rantzow, begge Riddere og Hans Kongl. Majestæt til Danmark og Norge hans Generallieutenanter, af hvilke den ældste Broder efter mange heroiske Gjerninger i den Krig, som endnu føres imod Frankrig i Flandern er bortdød, og den anden endnu dagligen i Skaane udviser sin Troskab mod sin Konge og sit Fæderneland.

Dette nye Giftermaal gav Anledning til, at hans sal. Fader med sin hele Familie flyttede fra Aalborg til sin Hovedgaard Haunø, som er en ypperlig Herregaard i Nørre Jylland beliggende ved den yndige og fiskerige Fjord, som gaar op til de tvende Kjøbstæder Mariager og Hobro, saaledes at alle de Skibe, som sejle op til disse Stæder, gaar tæt forbi Haunø Gaards Bygning, som ikke ligger fuldt en Mil fra det Sted, hvor samme Fjord løber ind i den aabenbare Sø, og i saa Maader baade for sin Bekvemmelighed til Kjøbmandskab at drive og formedelst den overmaade skønne Græsgang og Avling er et meget profitabelt Sted, og derforuden formedelst den dejlige Skov, som ligger tæt derved, er saa lystigt og fornøjeligt som noget andet i den hele omliggende Egn. Paa dette Sted forblev hans sal. Fader i den Tid, som hannem stod tilbage af sit Levnets Maal, og sørgede med stor Nidkærhed for denne sin Søns Optugtelse, som under privat Information ej alene gjorde en god Begyndelse til sine Studeringer, men endog fornemméligen blev anført til Guds frygt og allehaande christelige Dyder, som den sal. Mand til sin Døds Time stedse haver udøvet. Og betjente han sig dertil af den hæderlige og høj lærde Mand Magister Clement Smidt, som nu er Guds Ords Tjenere her i Sjælland til Horløf og Himlingøje Sogner.

Det ypperlige Ingenium og de mange andre gode Gaver, som den almægtige Gud saa rigeligen havde begavet denne sal. Mand med, lode sig klarligen hos hannem endogsaa i hans spæde Ung-

dom tilsyne, at de med al Billighed foraarsagede en hjertelig og utrolig stor Glæde hos hans sal. Fader, som ganske sikkert ventede, at han skulde opnaa stor Fuldkommenhed i Lærdom og Forstand og ikke fattes Ære og Værdighed i Verden, om han maatte leve, hvorover han dismere hastede med at sende hannem til den berømmelige Kjøbstad Viborg, som ej alene formedelst den Handel og Vandel, som deri drives, men endog fornemmeligen formedelst den jævnlige Samling af al Noblessen og alle fornemme Folk af hele Jylland og næsten ganske Danmark, som aarligen holdes i samme By, bør holdes for en af de anseligste Kjøbstæder i Danmark, hvor baade Unge og Gamle beflitte sig paa de skikkeligste og zirligste Maader at leve paa, som iblandt os ere brugelige.

I det Aar 1690 forskikked hans Fader hannem til Viborg, hvor han blev indlagt i den højagtbare og velfornemme Mands Jacob Giestedts Hus, som siden blev Inspector paa det ridderlige Academi i Kjøbenhavn og derefter Præsident udi Fridericia. Sammesteds forblev han under privat Information udi det frantzøske og tydske Sprog indtil den 12. August 1693, da hans sal. Fader befandt det raadeligt at sætte hannem i den højlærde Mands, Magister Niels Schives, Rectoris Scholæ Viburgensis, Hus, for videre der under hans Information at excolere literas humaniores, hvilket han og otte fulde Aar med saa god Fremgang continuerede, at bemeldte lærde Mand deraf havde en utrolig Hjertens Glæde og den sal. Benzon hos alle fornemme og lærde Folk forhvervede sig allerstørste Berømmelse med den mærkelige Fuldkommenhed i Lærdom, Forstand og Skikkelighed, som han allerede havde opnaaet, ihvorvel han endnu ikke havde fyldt sine sytten Aar.

Anno 1701 den 23. Juni¹⁾ behagede det den almægtige Gud af denne Verden at affordre hans sal. Fader, hvilket Dødsfald vel skulde have kommet vores sal. Benzon langt mere utaaleligt for og været ham til en mærkelig Skade, dersom han ikke havde haft endda i Live sin Faderbroder, den høj- og velbaarne Herre, Hr. Niels Benzon til Aastrup, Mørkegaard og Aggersvold, Ridder, Hans

¹⁾ Bircherod angiver i sine Dagbøger, at Benzon døde paa Haunø den 25. Juni »meget hasteligen«.

Kongl. Majestæts højbetroede Geheime-, Etats- og Justitsraad, Generalprocureur og Vice-Præsident i Commercecollegio, som med sine kloge Raad og gode Administration mere var ham en Fader end en Formynder.

Samme Aar den 18. Octobris begav han sig paa det ridderlige Academi her i Kjøbenhavn for at øve sig i de Exercitier, som fornemme Standspersoner overalt pleje at lære, som er at ride en Hest efter Kunstens Regler, at fægte og forsvare sit Legeme med en Kaarde og at dandse skikkeligen. Og saasom den sal. Cancelliraad af den gode Gud saa mildelig og rigelig var begavet, ej alene med Sindets og Lykkens Gaver, men endog med et højt, anseligt og meget veldannet Legeme, saa var det hannem ganske let at lægge gode Fundamenter udi bemeldte adelige Exercitier og dennem i en Hast saaledes at fatte, at hans Mestre over alt kunde være ham bekendte; hvorfor han ikke holdt det fornøden at blive længer udi samme Academi end i to Aar.

Efterat han havde qvitteret Academiet, holdt han sig nogen kort Tid oppe i Kjøbenhavn til December Maaned 1703, da han efter Guds Raad og Forsyn fik i Sinde at oplede sig en tro Ægtefælle, som i fælles Medgang kunde være hans Hjertens Glæde og i Modgang give ham baade Trøst og Raad.

Der lever endnu mange, som have kjendt den berømmelige Krigshelt Hr. Generalmajor *Herman Frantz von Schwanedel*¹⁾, og naar de ikke mere ere til, saa skal Efterkommerne i de Historiebøger, hvorudi den Krig beskrives, som var imellem Kong Christian den 5te og Kong Carl den 11te, paa mange Blade finde antegnet de gode og tro Tjenester, som velbemeldte Hr. Generalmajor beviste mod Kongen af Danmark, besynderlig i Skaane i de Aaringer 1676 og 77. Denne ypperlige Mand efterlod sig en Søn ved Navn *Christian von Schwanedel*, som nu er Ritmester, og trende Døtre; den ældste er *Edele Lisbeth von Schwanedel*, som fik Major *Henrich Hannibal von Schwanedel*, den yngste er *Cathrine Margrethe von Schwanedel*, som er gift med Hr. Capi-

¹⁾ Om ham henvises til Richardt og Secher, Danske Kirker, Slotte o. s. v., Nørre Vosborg S. 78 ff.

tain *Tønne Sehestedt*, men den mellemste af de tre er *Adelhed Magdalena von Schwanevedel*, hvis ærlige Gemyt og modne Forstand med mange andre Dyder og gode Qualiteter saaledes behagede den sal. Benzon, at han udkaarede hende fremfor alle andre til sin Kjæreste og tilkommende Brud og Hustru; hvorpaa han bekom hendes eget saavel som hendes Fru Moders, den højædle og velbyrdige Frues, Fru *Christence Dyres* Ja og Tilsagn i samtlige Venners Overværelse paa sin Fæstemøs Fædernegaard Vosborg in Martio 1704, efterat han nys tilforne, nemlig den 4. Dag i samme Maaned, af Hans Kongl. Majestæt allernaadigst var bestallet til at være Kongl. Secreterer i det danske Cancelli.

Da han nu i saa Maader var bleven forvisset om denne yndige Jomfrus Venskab og Kjærlighed og tillige havde erholdt den Frihed og Tilladelse paa nogen kort Tid at forlade hende for at besøge adskillige fornemme og lærde Mænd i fremmede Lande og Riger, som af deres berømmelige Skrifter vare ham bekendte, begav han sig til Kjøbenhavn for at ordinere alting til sin Udenlandsrejse.

Anno 1704 den 2. Juni begyndte han sin Rejse og samme Dag med Hr. Gehejmeraad Schollers Søn, Hr. Hofjunker Schøller¹⁾, begav sig paa Vejen til Hamborg, hvor han ankom den 12. i samme Maaned, efterat han undervejs havde beset det fyrstelige Slot Gottorff, saavel som Academiet til Kiel i Holsten. I Hamborg gjorde han sig vel bekendt med den berømmelige og lærde Mand Doctore Johanne Alberto Fabricio, med hvilken han og siden haver vevlet nogle Breve. Den 26. Juni kom han til Amsterdam, hvor han forblev i tre Ugers Tid, især for at gøre sig bekendt med den fortræffelige Mand Broukhousio, i hvis Venskab han og mærkeligen insinuerede sig. Imod Enden af den næstfølgende Juli Maaned forlod han Amsterdam og forføjede sig til det ypperlige Universitet til Leyden²⁾, hvor han resolverede paa nogen Tid i al Stilhed og Rolighed at opagte sine Studeringer og imidlertid ej alene

¹⁾ Caspar Martin Schøller, født 1681, død 1756 som Conferentsraad og Amtmand.

²⁾ Immatriculeret i Leyden den 8. September 1704 (Personalhist. Tidsskr. IV, 53).

flitteligen freqventerede Professorernes Lectiones, men endog jævnlig omgikkes med en og anden af de lærde Mænd, som gjøre, at bemeldte Universitet saa vide er bekjendt, iblandt hvilke vare Perizonius, Gronovius, Crenius, Burmannus, Jensius og andre flere. Han arbejdede og med største Flid paa at conferere Sex. Jul. Frontinum med Codicibus manuscriptis og at samle et og andet, hvormed han med Tiden kunde illustrere denne Auctorem. Og som han af Naturen inclinerede til Poësin og til den Ende jævnlig læste de bedste latinske Poeter, fornemmeligen de gamle, men derhos og de fornemste iblandt de nye, saa lod han ingen Lejlighed gaa forbi med at faa Kundskab paa alle dennem, som have fortjent noget Navn in Poesi, og at oplede deres Skrifter og dennem at tilforhandle sig. Dette gav ham Anledning til at tænke paa et Skrift, som han tog sig for at ville forfærdige under det Navn af Bibliotheca Poetica, hvori han vilde recensere alle Poetas latinos og korteligen om enhver Auctore anføre, hvo han har været, naar han har levet, hvor mange scripta poetica han haver forfærdiget og hvor mange Editioner deraf ere bekjendte; saa at samme Skrift kunde tjene til et fuldkommen Supplementum til Olai Borrichii Dissertationem de Poetis; og lod han samme Tid til Leyden paa Tryk udgaa en Catalogum over alle de Poeter, som han til den Tid havde samlet, for dermed at invitere en og anden til at efterse, om dennem kunde være nogle flere poetici Scriptorum bekjendte, end de, som fandtes paa bemeldte Catalogo, og da at angive Sligt for deres Ven, som med saa stor Nidkjerhed søgte at gjøre med Flid, hvad han tog sig for. Den forbemeldte Catalogus blev trykt med denne Titel: Bibliotheca Poetica Nobilis cujusquam Dani., Lugd. Bat. 1704, og har fori dette lidet Epigramma:

Bibliotheca ad Lectorem.

Me legis, & docto volvendo lumine, Lector
 Perlegis. At quantum credis inesse mihi
 Tot condo auctores, & tot mera mella Poetas.
 Ut me nil, quanta est, rarius arctos alat.

At sligt altsammen med Sandhed kunde siges, slutter enhver retsindig Dommer letteligen, naar han hører, at udi denne Samling

og den dertil hørende Appendice findes mere end sex hundrede Auctores, hvis Skrifter for sig selv ere trykte, som bestaar af mere end tusinde Volumina, naar de adskillige Editiones dertil regnes. Hvortil siden ere komne mange flere Auctores og Editiones, som han i Frankrig og her i Danmark haver tilforhandlet sig, saa at man ved, at den sal. Mand udi familiar Discurs med en og anden af sine gode Venner haver berettet, at, naar man vilde regne alle Editiones af hans Poeter, saa havde han 12 indtil 1300 Volumina.

Hans Mening var vel, at han vilde have blevet Vinteren over i Holland og om Foraaret med Monsieur Schøller at gaa til England, men han forandrede sine Tanker og rejste lige fra Holland til Frankrig, efterat han foruden Amsterdam og Leyden havde beset de fornemmeste Stæder i Holland og Vest-Friesland. Og som hans Vej faldt igjennem Brabant og Flandern, saa tog han i Øjesyn det bedste af det, som er at se udi de fornemmeste Byer i samme Lande. Men i Steden for, at han enten aleneste rejste igjennem de andre Byer, eller dog ikke blev der længere end en Nats Tid, saa holdt han sig nogle Dage oppe i Antwerpen og i Brüssel, paa hvilket sidste Sted han gjorde sig en Ven af den lærde Mand de Meyer Soc. Jes., som haver skrevet det dejlige Poema de Ira.

Til Paris ankom han endnu, førend Aaret gik til Ende, nemlig den 26. Decembris 1704, og der med al Flid lagde sig efter at erlange nogen Fuldkommenhed i det franske Sprog, at gjøre sig Nationens Sæder og Regeringens Maade bekjendt og i Særdeleshed at omgaaes med de lærdeste Mænd og at frequentere de fornemmeste Bibliotheker, men først og sidst det kongelige, hvor han med allerstørste Høflighed blev indladt af de tvende brave og lærde Mænd Mr. Clement og Mr. Boivin, som ere samme kongl. Bibliotheks anselige Custodes. Men i Særdeleshed plejede den sal. Mand at berømme Monsieur Boivins store Føjelighed, ved hvis Hjælp han fik Lov at bruge de ældste og bedste Codices manuscriptos af Frontino, for deraf at uddrage variantes lectiones og at rette contextum udi sit eget Exemplar, efter hvilket han havde i Sinde at lade trykke en ny Edition af samme auctore.

Naar Læseren eftertænker de gode Studia, som den sal. Benzon

bragte ud med sig af Fædernelandet, og den hjertelige Lyst, han havde til at forbedre det Pund, hannem af Gud var betroet, og tillige forestiller sig, hvor god Lejlighed han til sligt godt Forsæt at udføre fandt for sig i Paris, hvor der er saa stor Forraad paa skønne Bibliotheker og paa ypperlige Mænd, som ej alene af deres store Lærdom men endog formedelst den ubeskrivelige Venlighed og Høflighed, som de bevise imod de Fremmede, i højeste Maader fortjene at berømmes, saa kan han ikke tvivle paa, at den salige Mand jo meget gjerne havde ønsket at forblive i Paris det længste, han havde kunnet. Og er det ganske vist, at han meget vel anlagde den Tid, som han i Paris tilbragte sær med at frekventere lærde Mænds Omgjængelse, men fornemmeligen med at excerptere udi de fornemste Bibliotheker adskillige til Lærdom tjenlige Sager og at conferere manuscripta med de trykte Bøger, hvoriblandt Frontini Stratagemata i Særdeleshed bør nævnes, som nu tillige med hans andre Manuscripta og Collectanea findes udi den Kongl. Justitsraads og Gehejmearchivarii Friderich Rostgaards Bibliothek, saasom de hannem af den sal. Mand ved et Testament ere blevene legerede¹⁾. Men da han allermindst tænkte paa at kaldes fra dette yndige Sted, fik han fra Fædernelandet den meget bedrovelige Tidende at høre, at hans elskelige Kjærestes Moder, den højædle og velbyrdige Frue, Fru *Christenze Dyre*, sal. Hr. Generalmajor Schwanewedels, ved Døden var afgangen, nemlig d. 12. Aprilis 1705, hvilket uformodentlige Dødsfald var Aarsag til, at vores nu sal. Benzon strax begav sig paa Hjemrejsen og, det meste muligt var, hastede, ej paatvivlendes, at hans Nærværelse jo skulde kunne i nogen Maade lindre den Sorrig, som hans Kjæreste var stedt udi.

Den 2. Juni næst efter nød han den Glæde og Førnøjelse igjen at se sin trolovede Fæstemø paa den Gaard Vosborg i Jylland og blev da den Resolution tagen, at de vilde jo før jo bedre fuldbyrde det Løfte, som den ene af den anden havde faaet, og saa snart muligt samles i det hellige Ægteskab. Hvorpaa da vores nu sal. Cancelliraad Benzons højtidelige Bryllupsfest med den højædle og velbyrdige Jomfru Adelheid Magdalena von Schwanewedel den 22. Juli 1705 er bleven holden paa bemeldte Vosborg.

¹⁾ Jvfr. Thura, Idea hist. lit. Danorum, Pag. 231.

Da han nu havde bragt sin dydige Brud og Ægtefælle hjem i sit eget Hus og i saa Maader var kommen til Rolighed, og paa sin Fædernegaard Haunø havde fæstet sin Bopæl, lod han sig højliggen være angelegen vel at tage i Agt alt, hvis en flittig og fornuftig Husfader tilkommer, baade paa Gaarden og udenfore, med at reparere hvad som var brøstfældigt, med at forbedre sin egen Gaard og Grund, at hjælpe og forsvare sine Bønder og Tjenere og ideligen ved alle Lejligheder at se paa deres Gavn saavel som paa sit eget, vel vidende, at en Hosbond er vel faren, naar hans Tjenere er velhavende, og tvertimod at fattige og forarmede Bønders Herskab maa selv ogsaa fattes.

I Begyndelsen af det næstfølgende Aar, nemlig den 19. Januarii 1706, beviste Hs. Kongl. Majestæt vores nu sal. Benzon den Ære, at han ved en kongl. Resolution og Befaling bestillede hannem til at være kongl. Cancelliraad, og blev han iligemaader i dette Aar, nemlig den 4. Juli 1706, første Gang beæret med den Titel af Fader, ved det hans elskelige Frue fødte ham en Søn til Verden, som fik det Navn i Daaben *Herman Frantz*¹⁾. Den Tid, som han kunde spare fra sin Gaard og underliggende Jordegods Administration, anvendte han paa sine Studeringer og fandt deri saa megen des større Glæde, som han ej alene corresponderede med adskillige lærde Mænd udenfor Fædernelandet, men endogsaa jævnlig fornejede sit Sind med allehaande lærde Discurser med den berømmelige lærde Mand Hr. Magister Eduard Londeman, hvis store Lærdom og meget skikkelige Levnet havde bevæget den sal. Hr. Cancelliraad at kalde hannem fra Kjøbenhavn, hvor han var Collega i den 6te Classe, til at være Sognepræst til Schelund og Wisborg Menigheder.

Det hændte sig i Begyndelsen af det Aar 1708, nemlig den 14. Januari, at hans Farbroder, Hs. Excellents Hr. Gehejmerraad Niels Benzon i Kjøbenhavn ved Døden afgik; og saasom bemeldte sal. Herre havde været Formynder for den sal. Cancelliraads umyndige Sødskende, men samme Værgemaal nu tilkom hannem at paatage sig efter Lovens Anordning, saa resolverede han in

¹⁾ Han døde 1733 udenlands, ugift (Benzons Stamtavler i Geh. Arch.).

Majo 1708 at gjøre en Rejse herover til Kjøbenhavn for at tage derimod. Saasnart han med bemeldte Sager var kommen til Rigtighed, rejste han tilbage igjen til Jylland med den faste Resolution med al Magt at studere og udføre, hvad han havde paataget sig, fornemmeligen hans *Bibliothecam poeticam*. Men han maatte fornemme, at hans Helbred stod paa svage Fødder og at hans Legems Kræfter ingenlunde svarede til hans Sinds Ypperlighed. Og om jeg skal med faa Ord tale om en langvarig Sygdom og gjøre en kort Beskrivelse paa en stor Marter og Pine, saa haver han sidst i det Aar 1707 fornummet til en stærk Hoste, som stedse haver continueret, men fornemmeligen midt i Augusto 1708 med usædvanlige Sting lod sig føle, saa at han ogsaa maatte gaa til Sengs derover; og ihvorvel han efter Medici Anordning lod sig aarelade og i andre Maader brugte de Raad, som bleve forordnede, saa maatte han dog fornemme, at hans Onde dagligen tog til, som man siden haver fornummet at have haft sin Oprindelse i Lungen. Vel er det sandt, at han in Septembri 1708 gjorde en liden Rejse ind i Vendsyssel paa en 8 Dages Tid og paa Hjemrejsen consulerede Hr. Doctor Lodberg i Aalborg, som er en meget lærd og vel erfaren Mand og ikke forsømte at sige ham sin Mening om hans Svaghed og at raade ham, hvis han forment at være mest tjenligt. Men strax efter Hjemkomsten fornam han, at den Hævelse, som paa Ryggen over den venstre Lænd havde ladet sig til Syne paa Rejsen, tog saaledes til, at den ej alene blev kjendelig større paa Ryggen, men endogsaa bespændte det hele venstre Bryst og løftede Ribbenene paa samme Side op i Vejret, hvorved fulgte en meget stor Trangbrystighed ved hvert Aandedræt. Herimod brugtes da allehaande emollientia efter velbemeldte Doctors Raad, saasom det da klarligen mærkedes, at det var Abscessus. Efter nogen Tids Forløb, nemlig den 16. Februari 1709, kom denne Abscessus til sin Maturitet og Fuldkommenhed og derfor aabnede sig selv uden nogen Pine, som gav vores Patient stor Lettelse, idet han paa en meget kort Tid expectorerede en stor Quantitet purulent Materie, som han saa længe havde samlet paa.

Men det var ikkun en kort Glæde; thi det befandt sig siden, at det Onde, han havde at drages med, var lige saa farlig en

Fjende som den Slange i den Sø Lerna, som Poeterne have skrevet om, at, naar et Hoved blev hugget af, voxte strax et nyt Hoved i Steden; thi naar en Portion af Lungen var fortæret og i en purulent Materie converteret, formerede sig strax en ny vomica, som inden kort Tid naaede den Maturitet, at den ved Expectoration ligesom den forrige blev evacueret, hvilket vel forarsagede nogen Lettelse for Patienten, men ikke gav nogen Haabning om fuldkommen Bedring.

[Benzon konsulerede nu Dr. Johan Eichel, som tilraadede ham at tage til Kjøbenhavn, hvilken Rejse han ogsaa foretog til Søs; førend Afrejsen nedkom hans Hustru den 12. April 1709 med en Søn, der fik Navnet Petrus Nicolaus¹). Snart efter Benzons Ankomst til Kjøbenhavn forværredes hans Sygdom og en Operation, som Chirurgen Adam Daniel Aspach (der døde førend Benzon) udførte anden Pintsedag den 20. Maj 1709 i Frederik Rostgaards Overværelse, lettede nok betydeligt, men formaaede dog ikke at standse den stadig om sig gribende Lungesvindot].

Saaledes laa den gode Mand hen med et svagt og elendigt Legeme, men med en meget sund og frisk Hjerne i mer end et halvt Aar. Og ihvorvel han en Gang i samme Tid var saa hart syg, at man visseligen havde tænkt, at hans Dødstime var kommen, saa stridede han dog igjennem og kom nogenledes til Rette igjen; og det, som var meget mærkeligt, da al menneskelig Hjælp syntes at være forgjæves, befalede han sin Sag i Guds Hænder og blev betjent med det allerhelligste Sacramente ved den ædle og højærværdige Mands Hr. Christian Worms Hænder, som den Gang var Sognepræst til Vor Frue Kirke, Provst over Sokkelunds Herred og Professor theologiæ paa Kjøbenhavns Universitet, men nu er Biskop i Sjællands Stift og Decanus theologiæ paa bemeldte Universitet. Og just den samme Dag forandredes hans Tilstand saaledes, at man grandgiveligen saa Guds Almagt, som baade slaar ned og rejser op og er en Gud, som hjælper, og en Herre, som frelser fra Døden.

¹) Han døde som Lieutenant, skal have været gift, men efterlod ej Børn. Niels Benzon havde ogsaa som nedenfor anført en Datter, Drude Margrethe, født 1707 (Benzons Stamtavler).

Der er vel Ingen, der tvivler paa, hvor ugjerne og unødigt hans elskelige Frue tillod, at han uden hendes Følgeskab rejste fra Jylland her over til Kjøbenhavn; men saasom hendes smaa Børn havde deres Moders Tilsyn saa højlig fornoden og det iligemaader var til fælles Bedste, at, naar Manden var borte, at da hans Ægtefælle blev tilstede paa deres Herregaard og med Betjenterne og Godsets Administration havde Indseende, saa lod hun sig overtale at blive tilbage, i Mening, at hun snart vilde formode at se sin Mand komme hjem igjen med en fuldkommen Sundhed; hvilken ønskelige Forandring hun med stor Længsel biede efter; men da hun maatte fornemme, at en Maaned gik bort efter den anden og at hendes Mands Svaghed ikke vilde forlade hannem, resolverede hun at rejse her over til hannem, hvilken hendes Ankomst var hannem til største Fornøjelse, baade for hendes egen Skyld og fordi hun bragte med sig hans ældste Søn, som var ham til stor Trøst og Glæde i hans Sygdom. Han nød og jævnligen mange fornemme og lærde Mænds Besøgelser i denne langvarige Sygdom, saa vel af hans egen Slægt og Paarørende som af fremmede, som med deres lærde og fornøjelige Discusser søgte at gjøre hannem Tiden kort. I det øvrige fornøjede han sit Sind, saa tidt hans Svaghed det vilde tillade, med at læse i gode Bøger, saavel i gejstlige Bøger til sin Sjæls Trøst, saa og undertiden i andre lærde Mænds Skrifter, og i adskillige gode Poeter, saavel af de gamle som af de nye Skribentere, som nærmest havde opnaaet de gamles Fuldkommenhed, hvorom den sal. Cancelliraad Benzon meget vel kunde dømme, saasom han selv var en ypperlig og lykkelig latinsk Poet, hvilket med hans Vers kan bevises, som i en og anden Lejlighed af hannem ere componerede, hvoraf og en Del ere trykte. Det er bleven sagt her ovenfor, at den sal. Mand havde for at sammenskrive et Værk, som han vilde kalde *Bibliothecam Poeticam*, hvorpaa han endogsaa i denne sin Sygdom ikke kunde efterlade undertiden at tænke, idet han baade paa Auctioner og i Bogladerne lod kjøbe adskillige gode Poeter og andre Bøger, som havde skrevet de *vitis et scriptis Poetarum*, men endog excerperede og i sine *Collectanea* indførte et og andet, som til samme hans Forsæt kunde tjene. Men da han omsider hos sig selv kunde

formærke, at Sygdommens Langvarighed vel maatte være et vist Forbud for Døden, begyndte han i Tide at gjøre en og anden Anstalt i de verdslige Ting, som han ønskede efter sin Død at maatte i Agt tages, paa det han siden i de gejstlige og himliske Sagers Betragtelse maatte opnaa et sodt og saligt Endeligt. Med hans elskelige Frue tog han fuldkommen Aftale om, hvis hendes og hendes Børns Velfærd kunde betræffe. Til hans fortrolige Ven Justitsraad Rostgaard overleverede han en skriftlig Anordning og Codicillum om adskillige andre Sager, hvoriblandt var dette, at han forlangede af Hr. Magister Eduard Londeman, at han vilde udføre hans begyndte Bibliothecam Poeticam, til hvilken Ende han legerede hannem alle de Collectanea, som til det Værk af ham selv var samlet og derforuden 50 af hans bedste latinske Poeter ex scriptoribus novitiis, som han af hans Bibliothek uden Betaling selv maatte udvælge og udtage. Og saasom han udi adskillige Lejligheder havde erfaret, at bemeldte Friderich Rostgaard havde været hannem en oprigtig og uforfalsket Ven og i denne hans Sygdom havde haft saa stor Omsorg for hannem, som det havde været hans egen Broder, saa legerede han til bemeldte Rostgaard alle hans haandskrevne Bøger, som han enten selv havde skrevet eller paa Rejserne sammenkjøbt, og derforuden saa mange trykte Bøger af de gamle græske og latinske scriptoribus, som in margine maatte have variantes lectiones manuscriptas eller og med en eller anden lærd Mands notis eller conjecturis manuscriptis være illustreret. Dernæst ordinerede han, at hans Bibliothek til sin Kones og smaa Børns Nytte skulde sælges og gjøres i Penge, hvortil han vel vidste at være langt bedre Lejlighed i Kjobenhavn end i Jylland, hvorfor han og forlangede, at det til Kjobenhavn skulde overfores, helst efterdi han af sin Ven Rostgaard havde erhholdet det Løfte, at han vilde paatage sig samme Commission, og tillade, at Auctionen i hans Hus maatte holdes. Catalogus over samme Bibliothek er allerede ved Trykken forfærdiget og Auctionen bliver i disse Dage begyndt¹⁾.

¹⁾ Om Benzons Forhold til Rostgaard og om hans Bibliothek henvises til Bruun, Fr. Rostgaard I, 122, 156 f., 521. I Universitetsbibliothekets Exemplar af Auctionscataloget ligger en Liste paa de Bøger, som Rostgaard kjøbte.

Hvad nu angaar den sal. Cancelliraad Benzons Endeligt, da venter jeg af Læseren, at han af sig selv og efter den foregaaende Beskrivelse skal slutte, hvorledes det har været, nemlig, hvad det gejstlige angaar, meget christeligt, og hvad Legemet angaar, saaledes som et Lys gaar ud, som intet haver mere at tære paa. Den 30. Decembris i det Aar 1709 var den sidste Dag, han levede i denne Verden, og naaede den dog ikke til Ende. Om Formiddagen var han bleven trøstet af Hr. Professor Worm med det saliggjørende Guds Ord og imod Aftenen Kl. 5 blev hans Legems Lys udslukt i hans elskelige Hustrus og Justitsraad Rostgaards Nærværelse, som ikke mindre i Doden end i hans levende Live vilde være hos hannem, og derfor beviste ham dette sidste Tegn af sit Venskab, at han lukte hans Øjne, efterat han havde levet 25 Aar og 3 Maaneder og avlet med sin kjære Hustru to Sønner og en Datter, som alle 3 endnu leve¹⁾. Hans Lig er overbragt til Jylland; hans Levnet varede kun stakket, men hans store Lærdom og mangfoldige Dyder skulle stedse ihukommes.

Christian Falsters første Strid med Biskop Anchersen.

Ved S. Birket Smith.

Striden er omtalt i Chr. Bruun's Falsteriana (Kbh. 1869) S. 9—10. Dens Forløb var i Hovedtrækkene følgende: Anchersen, der som Biskop i Ribe Stift var Falsters Foresatte, indgav den 31. Marts 1733 en Klage til Kongen over forskellige Punkter i Falsters Embedsførelse. Konsistorium, som fra Falster selv modtog en Skrivelse om Sagen, fik ogsaa Anchersens Klage til Betænkning, og paa Grundlag af den Erklæring, det afgav baade om Klagen og om Falsters Skrivelse, udfærdigedes den 12. Juni et kongeligt Reskript til Stiftsbefalingsmanden og Biskoppen i Ribe, hvorved det paalagdes dem at tildele Falster en

¹⁾ Benzons Enke ægtede siden Major Iver Nicolai Sehested til Nøragergaard (i hvilken Panthaveren, Londemann, lod sig indføre for Gjæld), død som Etatsraad og Landsdommer i Viborg (Benzons Stamtavler; Saml. til jydsk Historie og Topogr. I, 368 f., II, 69).